Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזע בלאטט ערשיינט
דריימאל וואכענטליך
מאנטאג, מיטוואך אונד פרייטאג
אונד קאסטט
פיר עסטערייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. — קר. ע. וו.
פיערטעליעהר 2 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיר'ס אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיערטעליעהר 2 גולד. 75 קר. ע. וו.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן
עראנו מאכ
פ ר אנו מ ע ר י ר ן
אונד דער פרענומעראנד-פרייס
בעקאנגט מיט דעם עסטאמפע דעם
ערשיין בלאטטעס.
דיא ערעדאקציאן בעפינדעט
זיך אין
פ ע ס ט
וואימצער בולוואר נומ' 29,
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראטי-
אנס-בעלדער צו ריכטן בעליעבן.

Nr. 29, זעכצעהנטער יאהרגאנג פעסט, פרייטאג י אדר ה'תרמ'ד Pest, den 7. März 1884.

דר' ראהלינג — געהט!

איים פראו ווירד פאם 5-טען דיעזעס טעלעגראפ-פירט: „דער בעקאנטע ווייגפרעססרישע פראפעססאר דער טהעאלאגיע אן דער אלט-עדרווירדיגען אונזיווערזיטעט פראגס, הערר דר' ראהלינג, האט זיינע הייזיגע שטעללע נידערגעלעגט אונד געהט נאך מ י נ ס ט ע ר (אין דרעסדנאלאנד), איים אן דער דאהרטיגען אונזיווערזיטעט זיינע טהעאלאגישע פארלעזונגען. דיעזעס ערגאנגס רעדע, נאמענס-ריד אן דען ווייטשען קרייזען פראגס, אין געפיהל אונגעזער געגנוארטיגען הערפאר. אבער זולכסס אן געבילדעטען בריסטלכען קרייזען נאהם מאן דיעזע מעלדונג מיט פרייוגעם געפיהלע אויף, דא מאן דער עיינען דעם הערצעריינען, דיא אין דער עסטערייכישען ריים-הערפסטע אויפגעלוד דורך ראהלינג אנגערעגט ווארדען, גנעמעהר בעריים הערצלוך מיהר געווארדען איזט!

זא וויט דיא פראגער דעפעשע, — דא „ווייגער אללגעמיינע צייטונג" מאכט הייזיבער פאל-גענדע בעמערקונג:

„עס איזט גיר ריכטיג, דאס ראהלינג — געהט! אב ער ערזאך „פייוולל" געהט — דאס איזט איינע אנדערע פראגע, זא פיעל איזט גייוים, דאס אלס ער נאך עסטערייך קאם, זיין „תלמוד-ווערק" בעריים ערשיינען ווארד. מאן בעמערקטעט דאמאלס דיעזעס בוך אלס דיין „וויסענשאפטליכעס ווערק", „ערלעבס יענע שטעללען אים „תלמוד" גנזהאלט, דיא מיט אונזערען הייטיגען אנשיאונגען איבער דאס פערהעלטניס דער פערשיעדענען וויסענשאפטען צו איינאנדער נידט איבערא אנשטיממען. — דאס ווערד אן אונד פיר זיך איינע גאנץ אנזישיהרליכע זאכע. — דענן עריסטענס איזט א דער ש ט א א ט עבען דאצו דא, איים דאס פערהעלטניס דער פערשיעדענען ווי'ס-אנד-גענאפסענשאפטען אונד קאנפעס-מאנגען צו איינאנדער צו דענען, וואס צום בייספיעל דיא מאטהעמאטיק אונד דיא פיזיק דיעזע-שטאנד דענקט — דאיים ב ר י נ ב ט, דאיים ד א ר ף זיך דער שטאאט נידט קיممערן; עס האטטע דאהער קיין „פראקטישעס, אנדערן אין בלאם „וויסענשאפטליכעס" אונטערעססע, צו ערקלארען, וויא דער „תלמוד" אובער דיעזעס פערהעלטניס דענקט. אונד עבען אלס אנגען „מאנן דער „וויסענשאפט" דאס מאן וא דען דר' ראהלינג איים ווייטער דייטשען הייטאטה אלס אונזיווערזיטעס-פראפעססאר נאך פראג בערופען, — אללין עס שטעללטע זיך אלסבאלד הערויס, דאס ראהלינג „ווייגער אין „מאנן דער „וויסענשאפט" וואר, אלס פיעלמעהר אין „ווייגער הייטצער אונד שטענדיגער, דער עס זיך צו ווייגען אויפגאבע גנעמאכט, וויא אן דייטשלאנד, איך דיער אין עסטערייך, דען פיערען אונטער דען שטאאטס-בירגערן צו שטאנדען אונד גנעגען דיא יידישע קאנפעסיאן מיט דער ליידענשאפט אינגעם אונצערעכטיגסטען-פערוגען, אונגעם „בעזעסענען צו וויהלען!"

„עטצט טראט ראהלינג אפפען מיט זיינער וואהרען אבזיכט הערפאר, דאס ער מיט זיינעם „תלמוד-ווערק" קיינען „וויסענשאפטליכען צווייק ווערבינדען, אונדערן דאס פערהעלטניס צווישען דער ווערבינדונג דורך דיא אונערפאר-טעסטען פערווערפונגען אין דען קאטה צו צערדען אונד פאר אללער „ווערלד אלס פערעכטליך, אלס הארמלוס-ווערדיג ערשיינען צו לאסען, וואהל וואיסטע ראהלינג, דאס יענע שטעללען אים „תלמוד", וועלכע פיערלייבס גנעגען דיא „נידט-ווערק" גנזהאלטען, נידט גנעגען דיא „בריסטען", וואנדערן איסטשעלעך נור גנעגען דיא „הייזען" גערידטעט זינד. אונד הייזיגס קאנן מאן וואהל דאך דעם „ווענזהמטע קיינען פאר'ווארף מאכען, דא א דאס בריסטענטהום מיט גלייכער שאר'ף דאס ווייטגלאנזע, אונמאגלישע הייזענטהום פערדאممט! אבער דער שטענקעריער ראהלינג פערדערטעט אבזיכטליך דען זיין יענער שטעללען אים „תלמוד", אלס ווערען וא יענען דיא „בריסטען" גערידטעט, דא ער דיעזע אלס „ווייטגלאנזע" צו ווייגען געטרעטען בעגאהטגעט.

„דיעזער באזוללגע שווינדעל (וואנז דיא „ווייגער אללגעמיינע צייטונג" שרייבט) מאגנטע אונדעס נידט לאנגע אונגעשטאנדען פאר-גענוגטעס ווערדען. דיא „ווייגע אין בריסלוי גלייכלאלס אין אייגענעם נאמען אונד אין נאמען דער „ווייגע אין בריסלוי" אין אייגענעם

אן דען מאגען, אן וועלכען דיא איבערטראגונג דער געבינע דער ראבבינער אונד זאנסטיגען שריפטגעלעהרטען שטאטפינדען, ווערדען דיא נעשעפטע נעשלאסען; דיא ידישע בעפאלקערונג פאסטעט אונד טרייערט. מאן הארט אים גאנצען יודענפיערטעל ניכטס אלס וויינען אונד קלאגען. ניכט נור דיא לעבענדען יודען, זאנדערן אוך דיא טאדטען גלייבענס-ברידער מיסען לידער דען הארטען דרוק דעס „גלות" עמפינדען. מאנע דער הימלישע פאטער אלסבאלד דיא ערלאזונג שיקען!" (אונס בעפרעמדעט עס נאר ניכט, וועגן דער סולטאן פאן מארא̊קא̊ עבען אוך דעם פרעהא̊פע זיינען וואהנ. פאלאסט אויפגעהרט. הייסט עס דאך: „הרשעים בחייהם קרואים מתים!" דיא באזאורבטער ווערדען אוך ווערדענד אהרעס לעבענס אלס טאדטע בעטראכטעט! דעסהאלב ווילל דיעזער „רשע" עבען אוך דעם „בית הקברות" זיינען וואהנזיטץ אויפשלאגען?

* (איין יודע פאן ריי בערן איבערפאלען.) וויא אללע הייפשטעדטישען בלעטער מעלדען, איזט דער ריי בע ידישע גרונדבעזיטצער זגמונד בישיטץ אין מאישא (מאלנאער קאמיטאט) אין דער נאכט פאן זאמסטאג אוך זאנגטאג אן זיינער אינגענען וואהנונג פאן אינער ריבער-באנדע איבערפאללען וואָרדען. דא בישטין דעם פערלאנגען דער ריבער ניכט זאגליך נאכגעבען וואללטע, ווארדע ער אן דער שולטער שווער פערוואונדעט. דער ידישע אינזיזטענטע דאצענט אונד פרימאר-ארצט דר. באראן בענאב זך אן פאללע אינער טעלעגראפישען בערופונג מיטטעלס „עקסטרא-צוג" פאן דער הויפטשטאדט צו דעם פערוואונדעטען. הערר בישטין זאלל בעריישט איסער געפאהר זיין. אבער אוך דיא הערדען ריבער זינד איסער געפאהר, דא דיא פאליציא בזיהער קיינע שפור פאן דענזעלבען האט!

* (דער בראנד דער נייטשטעטער סינאגאגע) האט בעקאנגלך שאן פיעל אויפרעגונג הערפאָרגערופען. ווי דאבען זיינערצייט מיטגעטהיילט, דאס דיא סינאגאגע אין ניי-שטעטטין וואהרשיינלך דורך דיא אנטי-סעמיטען אין בראנד געשטעקט וואָרדען, דא יא קורצין בעפאר דיעזעס אונגלוק פאסיירטע, דער ווידער-פערסערישע שול-מייסטער הירצי איס בערלין נאך ניי-שטעטטין אינען אויפפאלג גמאכט האטטע, אום דיא דארטיגע בעפאלקערונג נעגען דיא ווידען צו העטצען. טראטץ דיעזער וואהרשיינלכקייט יעדאך וואָרדען פאם שוואורגעריכטע צו כאסלן פיער מיטגלידער דער „ידישען געמיינדע צו ניי-שטעטטין „שולדיג" געשפראכען, דאס זיא אינגעגע סינאגאגע אין בראנד געשטעקט. וויא אינזענדע דיעזער אויפשריך דעם שוואורגעריכטעס אויך יעדעס ערשיינען מוס, יא פערוואונדעטלעך דער גערעכטפאָרדערונגאך דיא פיער בעשולדיגטען יודען אונד צוואר: דען אלטערן הייד עמאן, אינען עהרווירדיגען, פרומען גרייז, צו דריא מאגאטען; דעסען זאהן הינגעגען, דען יינגערען הייד עמאן, צו זעכס מאגאטען קערקער; פערנער וואורדען פעראורטהיילט: דער אלטערע לעסהיים צו פיער יאהרען צוכטהוז, אונד זיין זאהן, דער יינגע קנאבע לעס-היים, צור אביערליעפערונג אן אינע „בעסערונגס-אנשטאלט". — וואס מאן אונטער „בעסערונגס-אנשטאלט" פערשטעהט? — ניכטס אנדערעס אלס עבענפאללס אינע ארט „צוכט-הויז". וואָ מאן יעדאך ניכט פערבעסערט, זאנדערן דורך דען אומגאנג מיט דען פערשיעדענען פערבעכערן, דיא זיך אין אינער זאלכען אנשטאלט בעפינדען, עהער גרונדלך פערשלעכטערט ווירד! — אויך יינגען אינען פינפטען יודען, נאמענס לאווענגער, וואורדע אורשפרינגלך דער פערדאכט ערהאבען, אן דיעזעס בראנדע מיטשולדיג צו זיין. דאך וואָרען דיא פערדאכטס-גרינדע גענען דיעזען זא ניכטיג, דאס זעלבסט דאס אנטי-סעמיטישע שוואורגעריכט צו קאסלן איהן פרישפרעכען מיסטע. — דיא פער-אורטהיילטען אפפעללירטען נאטירלך גענען דיעזעס אונגערעכטע אורטהייל. — אם 4-טען יינגער דיעזעס אהרעס פערגיכטעטע דאס קאזעלכע בייסגעריכט אן לייפציג ווירקלך דאס אורטהייל דעס קאסלער גערעכטהאפעס אונד פערפיגטע, דאס דער נאנצע פראצעס פאן נייעס צור פערהאנדלונג געלאנגע אונד צוייאר פאר דעס שוואורגעריכטע צו קאנגיטץ, אם 29-טען פעברע האבען נון דיא פערהאנדלונגען אן קאנגיטץ ווירקלך בעגאנגען. ווי ווערדען דיא ווכטיגסטען פונקטע דער פערהאנדלונג אינזערען לעזערן טריא מיטטהיילען.

נעשעפטסבעריכט.

פעסטער-פריזע.

נעטרייד.-געשעפט. פאן וויצען וואר נעפטערן וועניג צו מארקט געבראכט, דער פערקעהר וואר גוט 15000 מעטער-צענטנער.

וויצען מחיים. 500 מעטר' 74.6 קילא 10.25 גולד. 100 מעטער-צענטנער 80,5 קילא 10,17½ גולדען. — — 100 מעטער-צענטנער 75,5 קילאָראמס 10 גולדען, 1500 מעטר' 77,3 מ' 10,05 גולד. 300 מעטר' 77,7 קילא 10,10 גולד. אבער-מחיים 300 מעטר' 77 קילא 10,05 גולד. — — 100 מעטער-צענטנער 76 קילאָראמס 9,80 גולדען. — פעסטער-בארען 1000 מעטר' 76 קילא 9,95 גולד. באיאר 2200 מעטר' 78,5 קילא 10,02½ גולד. — באטשקער: 2200 מעטר' 75,3 קילא 9,80 גולד. באנאטער 200 מעטר' 76 קילא 9,75 גולדען. — נאר-אינגאריישער 100 מעטר' 77,8 קילא 9,85 גולד. — וואלאכישער 2500 מעטר-צענטנער 75 קילא 9,35 גולד. (אדרעס פער 3 באנאטע.)

וויינער שלאכטפיעהמארקט דער איסטרעיכ אויף דעם וויינער שלאכטפיעהמארקט אם 3-טען ד' מ' בעטרג 3241 שטיק. דאזאן וואָרען: 1999 אינגאריש, 775 אלגעמיש אונד 442 דייטשע. דיא פייזע שטעללטען זיך פער 100 קילאָראמס: אינגאריש באסיס 50 — 63 גולד.— אלגעמיש 50—57,05 גולד. אונד דייטשע 60—65 גולד.

פערגאמווארטליכער רעדאקטער: מאיר בר"י ריז.

קאנקורז.

אן דער העזזגען איזר. ארט' נעמינדע איזט מיט ר"ח איד הבע"ל דיא שטעללע אינעס שוחט ובודק בעל תפלה וקורא, דער התרה אויף וויטש דאט. צו בעזעצען, וואבעגטליכער געהאלט 6 גולדען, פרייע וואהנונג אונד נעבענאינקגעטט. בעווער-בער אום דיעזע שטעללע מיסען דער אינגאר-שען שפראכע אן וואָרט אונד שריפט מעכטיג זיין, אונד האבען אוך נעזוכע זאממט צייגניסען פאן אנערקאנגטען אָרט' ראבבינען איך איבער אוך פאמיליענשטאנד בין אם 9-טען מערץ ל"י אן אונטערצייכנעטען פאָרשטאנד איינצוזענדען, אונד אוך דערפיגונג צו אינעם פראבע-פאָרטראג אבצוהאלטען. — נור דעם אקצעפטירטען ווערדען דיעזע שפעזען פערזענדעט.

זילאה (סילאדער קאמיטאט), תרמ"ד.

בראד אל, פאָרשטעהער.

קאנקורז.

נעזוכט ווירד אין נעפרעטער לעהרער, אזראעליט, דער אינגאריישען אונד דייטשען שפראכע מעכטיג, מיט 300 גולדען יאהרעסגעהאלט אונד גענצליכער פערפעגונג. — יענע, דיא איך בייבנען אונד קלאייד-שפיעל אונטערריכט ערטהיילען קאנען, ווערדען בעפאָרצוגט. — דער אינטערריכט ווירד אן 1 קנאבען אונד 2 מעדכען ערטהיילט. — אפפערטע זינד צו ריכטען אן: ס' פיטער, נאך באראנא-באאן צו ריכטען.

תקנת עגונה.

מין מאנן דאט מיך בעריכטט פאר פינף יאהרען זיטצען געלאסען; איך האבע ליידער דיטדעם פאן זיינעם איפענטהאלטס-אָרט ניכטס פערנאממען. דעזוועגען הייסט מאיר בן ר' צבי גאלדשטיין, איזט אינגעפעהר 30 יאהרע אלט אונד איס פארשאלמא (מאטמאר קאמיטאט) בעטריק טשענגער געבוירטיג. זיין איסזעהען איזט מאגער, זיין אינע פעהלערהאפט (עניני בלהה) זיינע האאר זינד געלבלך אונד זיין בארט איזט קורצין אונד געלבלך. — אך בישטע אנשטענדיג יעדען, דער פאם איפענטהאלטע מיינעם מאנעס קענטניס האט, דיעזעס אפפענטליך אדער אבער דעם עהרווירדיגען אבער-ראבבינער צו פאטמאר אנצייגען צו וויללען, דענן אבגעזעהען פאן דער מצוה בעצעילט תקנת עגונה, פערפיליכטע איך מיך, דעם בעטרעפפענדען, דער אינע זאלכע אנצייגע מאכטע, אינע בעלאהנונג פאן 100 גולדען ע' ווי איסציפאלגען.— מיינע אדרעסע לוטעט:

Goldstein Rosa in Szatmár.

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

		קוינטאלעטע פר. הקטאליטער	פער 100 קילאָראמס
וויצען (נייעס)	נאדר-אונגאריישער	75	
	„	76	
	„	77	9.20 — 9.25
	„	78	9.25 — 9.30
	„	79	9.35 — 9.40
	„	80	9.45 — 9.50
	„	81	9.55 — 9.60
	פעסטער-בארען	75	
	„	76	
	„	77	9.45 — 9.50
	„	78	9.55 — 9.60
	„	79	9.65 — 9.70
	„	80	9.80 — 9.85
	„	81	9.90 — 9.95
	מחיים	75	
	„	76	
	„	77	9.55 — 9.60
	„	78	9.65 — 9.70
	„	79	9.75 — 9.80
	„	80	9.85 — 9.90
	„	81	9.95 — 10.—
	וויסענבורגער	76	
	„	77	9.45 — 9.50
	„	78	9.55 — 9.60
	„	79	9.65 — 9.70
	„	80	9.80 — 10.85
	„	81	9.90 — 9.95

פרוכט		קוינטאלעטע פר. הקטאליטער	פער 100 קילאָראמס
קארן		— 70	7.70 — — 8
נעטטס מאלץ		62	7.35
„ פיעטער		62	7.50 — 8.50
האפער		40	6.75 — 7.10
קוקורוץ נאנאטער		75	6.70 — 6.75
אנדערע		73	6.65 — 6.75
הויעע		—	6.90 — 7.30
וויצען	מחיים		9.37 — 10.30
	קוקורוץ		6.56
	נעטטס		6.92
	האפער		
	רעסט		

זאך מעהל		קי. פר.
נומער	0	18.60
„	1	18.—
„	2	17.50
„	3	17.—
„	4	16.—
„	5	15.20
„	6	14.40
„	7	13.50
„	8	12.50
„	8½	11.—
שפיריטוס: אלטע פעפאדארע פרעמדלאנד		33,25
„ נייע „ קארטאפעל		30.—

קורז-טאבעללע פאם 4. מערץ

געלד-קורז		קי.	פר.
וולבער-אשא		—	100
רוקשען		5	71
פעסטער-אינגאריישע 8 גולדען גולדען			
שטיק (20 פראנקס)		9	60
נאפאלעאָנס		9	50
דייטשע רייכסבאנקנאטען		59	20
20 מארק-שטיקע		11	86
פאלזר-דוקאטן		1	18
לאזע			
1854-ער 4-פערצענטיגע שפאנישע-לאזע		—	123
1860-ער „ נאמצע		155	50
דעסגלע „ האלבע		144	50
1864-ער לאזע צו 100 גולדען		—	168
דעסגלע „ 50		—	168
רומא רומענישע		—	37
פרייבורגער לאזע		—	20
קרעדיט-לאזע		173	25
קלאר-לאזע צו 40 גולדען		40	25
ראוי-דאמפשיפס-פאהרט-לאזע		—	111
אונגארישע לאזע		10	50
בעלגישע לאזע צו 10 גולדען		—	19
קראקויער לאזע „ 20 „		17	50
אנגלע לאזע „ 40 „		—	40
מאלטי לאזע „ 40 „		—	37
וויראלם לאזע „ 10 „		—	20
מאלם לאזע „ 10 „		—	53
ולאכישע לאזע „ 20 „		21	50
פס.-לאזאאס לאזע „ 40 „		—	48

לאזע		קי.	פר.
פאמאיליען לאזע צו 20 גולדען		21	50
פריינסער לאזע „ 100 „		126	—
רעסטע „ 50 „		65	—
וואלדשטיין-לאזע „ 20 „		28	25
וויינדישגרעץ „ 20 „		37	50
אונגארישע-דיקמיזע-לאזע צו 100 גולדען		115	75
פריינסאלל-לאזע		113	75
וויינגעלאזע		126	75
ווערטד-פאפיערע		¢	
אונגארישע נאלדענקפע 6%		121	75
רעסטע „ צו 4%		90	45
אונגארישע פאפיער-רענטע		87	90
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען		100	—
שטעטשער באנאטער		100	50
דענקענבערגישע		99	50
באלגישע		99	80
בולגאריע		97	—
אונגארישע אייזענבאהן-אלגעמיין		141	25
וויינגעדענק-אבלאזונגס-אלגעמיין		—	98
פאפיערע דער אונגארישען באנק			
קרעדיט צו 5 אינטאלט פערצענט		100	—
דער אונגארישען רוסטפעדענק באנק צו			
5½ פערצענט		—	95
דער אונגארישען אללגעמיינען בערזע-			
קרעדיט-אנשטאלט צו 5½ פערצענט		100	—
דער אסס-באנק		93	80
„ נאדר-אסס-באנק		147	—

Budapest, 1884. Druck, v. Moritz Burian Waitznerboulevard.

Eigenthümer und verantwortlicher Redakteur: M. REIS.

פרעבהויס האטטע, ביא פעראיבונג דיעזער נע־וואלטהאט, דיא ראללע איינעס פאליציי־מאנגעס צו שפיעלען.

• (איין אינטערעסאנטער לאטטעריע־פראצעס.) אין קאפפעע־זעדער אין טעמעשוואר וואללטע איינגן גראפערען בעטרוג אויף דיא גראצער לאטטעריע זעטצען. דא איינע זאלכע יעדאך אין טעמעשוואר ניכט עק־סיסטירט, זא טעלעגראפירטע ער דיא „נוממערן" אן איינגן לאטטא־כאללעקטאנטען אין סענגדין, דעם ער אויך דאס געלד מיט פאסט־אנווייזונג איבער־מיטטעלטע. דער כאללעקטאנט זעטצטע אויך דיא בעזייכנטען „נוממערן", דיא אין דער גראטצער לאטטעריע ווירקליך דערויסקאמען. דער געווינסט בעטראגט 13,000 גולדען. דאס „רישקאנטא" בעפינ־דעט זיך נאטירלך אין דען הענדען דעם כאללעק־טאנטען, דער נון בעריכטעטע, דיא „נוממערן" פיר זיך זעלבסט געזעטצט צו האבען, וועסהאלב דער געווינסט אוהם געהאבט. דער טעמעשוואר כאפפעע־זעדער האט נגנגן איהן איינגן פראצעס אנגעשטרענגט, אויף דעסען אויסגאנג מאן מיט רעכט זעהר נעשפאנגט איזט!

• (ענדליך — צוריקגעגעבען) ווי האבען פאר קורצעם בעריכטעט, דאס דיא אינמיטטיג טאכטער איינעס פראגער קיפמאנעס, נאמענס פליפפ, אין איינעם נאנגען־כראסטער אין לעמבערג געטופט וואורדע. דיא שריטטע דעם פא־טערס ביא דער גיסטלכקייט, ביא דען בעהאר־דען, יא זעלבסט ביא דער שטאטטהאלטעריא בריעפען פרעפלגאן. נון ווירד איס לעמבערג פאס 5־טען דיעזעס טעלעגראפירט: „אויף וויזונג דער ווייטער רעגירונג וואורדע דאס קורצליך געטופטע יונג־מעדכען הייטע אהרעס פאטער צוריקגעגעבען!" — דאס צייגט, דאס אין עסטערריך ווירקליך איינע „גלייכהייט אללער קאנפעסאנען" הערשט: ווערע דער אללע דער אין אינגארן געווען — אינגערע רעגירונג הטטטע געווים דען מוטה נכט, אין בע־ריכט געטופטעס מעדכען דער כאטהאליטען קורכע צו עגטריסען אונד דעם יודענהיטע צוריקגעגעבען.

• (דיא מארדער דער פאמיליע פריעדענזיאנגע.) אין הערמאנגשטאדט בעפינדען זיך בעריכטע ווייט מעדרערען טאגען אין דען הענדען דעם גערכטעס. דער איינע הייסט קלעבערג אונד דער אנדערע מארלין, ביידע האבען בעריכט אנגעשטאנדען, דען פיר־פאכען מארד געמינשאפטלך פערארבט צו האבען.

• (איינע פרעשפעטעטע פערטרינען־ארדענס.) דיא שטאדט פאנ־טשאוא ריכטעטע דיעזער טאגע אים אנלאס דעס לען לעס: ער ווערע אין איינער פרעאיינונג מיט מאטהילדע דאס האכסטע אידישע ציעל יינגס לעבענס — דא האב דער אלטע דען קאפ אונד פיאנגט מיט טרייינעס לאכען אונד ערשטיינט:

„אונד דיינע פרייא עמנא?"

נון עדסט בעריכטעטע וואראשאשויא, דאס דער „שרייבנגאבעס בעריכט אנגעשטרענגט וויא, אונד דאס ער בינגען קורצעס פאן דיעזע פרייא בעפרייט צו זיין האפפע.

דער אלטע נאהם דיא נאכריכט שיינבאר רוהיג אויף, נאכדע יעדאך, דאס ער איבער דיא הענד ווערע ענקלען ניכט צו פרייגען האבע אונד אללעס דאפאן אבריכטע, אב ער, נעפלך וואראשאשויא, דיא מאטהילדע בינגען איינעס אהרע צוי לייבע בעזיעגען קאנגע!

דא ערשיין איינעס טאגעס צו זיינעם ערשטיינען לאיאש קרעשקעמעטי אויף דעם נוטע. ער ווייטערהאלטע אם טאגע נאך דיינע אנקונפט דיינע ווערבונג אים דיא קלייגע עייא, אונד מיט נאכדע ווהרהייט וואורדע דיעזע ווערבונג פאס אלטען הערען אנגענאמען. נור זאללטע זיך לאיאש אין דיינע נעהולדען, דא עייא פאר קורצעם, צו אהרעם זיינבצעהנטען נעבורטסטאגע, ערפאהרען, דאס בריגע אויגערהאלט שטרענגע איינגעראלטען ווערדען.

לאיאש בלייב אבער איינע וואכע אויף אנגרייפען. וואראשאשויא: מיסטע זיך ווערענד דער דוזע דיעזע בעריכטע רעכט צוגאמענגענומען, אים דיינע אינגעהולד ניכט צו פרייהאהען. ער פראגטע אינמאל רעכט אינאיפפללנ נאך דעם דאקטאר הייניך מארדעל, דער יא יעטצט אין אפריקא אונטער שאמפפערווערדען „פטשען", אדער אינטיי „נעגערן" לעבט! — דא ווערבטען לאיאש אונד דער אלטע זאגרבאריא בלייבט. דיא דען איפפערקאמען וואראשאשויא פלאטצלך ענטפלך מאכטען, וויא דאטטע ער בייטיר אן בלייב זיין אנגעבען! דער אלטע דער שפיאך יא אפן מאטהילדע בינגאהע וויא אפן איינער פעלאכטען! דיעזער דאקטאר הייניך מארדעל וואר אללא פיעל ערנסטער צו נעהמען, אלס וואראשאשויא בייטיר געלייבט.

אונד קיים האטטע לאיאש דאס נוט ווייטער פע־לאכטען, אלס וואראשאשויא לאנגזאם אונד פאריכטיג איינעם צוגלע צוטשרעקטע אונד דען אלטען הערען נעגען דאקטאר הייניך מארדעל אויפצוברינגען פערוכטע.

דיא עטוטע, וועלכע שטראפפ אין דער שטאדט נון וויכלך הערבאנאב אונד וועלכע אין דער טראט דורך אירהע „ראהען אנגרייפפ אויף דיא ווהרן" אונטער דעם לאנד־אדעל פאן זיך רעדען מאכטע, קאם אריגעריכט פעלך נאך נעגעריכטען, אדער דאס דער אלטע הערר וויא בעאכטעם האטטע. וואראשאשויא בעגאנן נון אללע אריטקעל, וועלכע נעגען דען יידישען שטאאט גערכטעט ווארען, פארצוליגען, אונד ווינע אינטערנאטיאנאלע אינטערווענען.

דער אלטע הערר גערכטע אינבער דיא ווהרן אונד דיא נעגען וויא בעגרכטעטע בעזיעונג אין אינע אויפגעגנג, פיר דערען שטערקע צוגאבע וואראשאשויא קיינע ערקלערונג צו האבען פארגאב. וואס נינגען אינגען הערען פאן דער אינע ווהרן אן? אב דער „שולטלנשטיי דען ווהרן אויהר לעבען אין אינגאהן פערלייהרעטע אדער ניכט, אב ער דיא ווהרן מיט דען טעגליכען אנגרייפפען ערנסטע אדער ניכט, וואס קומטערט דאס אים גרונדע אינגען קאוואליר, וויא דער אלטע הערר פאן דער עגנע אינער וואר? אים וויעגנטל־כען ווערען דיא ווהרן־פרעדע, פאר אללעס אויהר ליב־בלאטטע, מייע גנאפסען דעם אונגאריישען אדעלס אונד מיטטען פאן יעדעס מאנגאטן אונטערשטטעט ווערדען, אויך ווען דערוילנע נעראדע קיין פרינצפיללער גענגער דער ווהרן ווערע. אם עגדע אללטע זיך דאך אבער אין עדער איבער דיא בעיעגונג פרייען. דיא שטאר פיר דיא ווהרן וויא זיא נראם, דאס דיא נעוולגשלאפפ פאן אויהרע צודרינגלכקייט בעפרייט ווירדע, דא דאך קיין פאנגנהמעס הדוי אינטשטע דיעזער העטצע אינגען זאללנען בייא זיך פערקערדען לאס. סון קאנגטע.

מיט זאללנען נעשפרעכען בראכטע וואראשאשויא דען אלטען הערען אכנער פיר אכנער אין דען העפטטטען צאגען, בוז דער אלטע אינגאל לאנבראך אונד איהם צו שווייגען בעפאהלט, דא ער יא אין הייניכם ווערבונג אום דיא האנד מאטהילדעס בעריכטט האלב אונד האלב נעיוללנט האטטע! —

ווינן אללא מאטהילדע ניכט פאן אויהרעם הייניך ליעב, ווערע ניכטס דאנגען צו מאכען. ווינן מאטהילדע אבער אינגשטשען צו „בעסטערע מיינונג" קאמע אונד זיך איין דיא „ווירדע אויהרע אבקונפט" בעזינגע, זא ווערע אויהם דיעם ווערע ליעב.

ער קאנגטע דאנן זאגאר דען וואראשאשויא אלס ווינען ערבען אנערקענגען, אום נור אינגען פאסטגעדען מאגן פיר דיינע אללע־ליעבסטע ענקלען, פיר מאטהילדע פאן קאראיא, צו דאנקען. —

(פאר־טעטצונג פאלגט.)

לך אונטערריכטעט וואורדע. קיים 8 יאהרע אלט, ערצעהלטען זיינע לעהרער וואנדער־דינגע פאן דען גראפען פארטשרטטען, וועלכע דער ארמע, שוועכליכע, אבער שארפזיגנגע קנאבע „תלמוד" מאכע. וויא זעהר שטיכעלהאפט דיעס דעם פאטער אויך וואר, זא בעמערקטע ער טראטצדעם, דאס זיין זאהנכען אויסערארדענטליכע נייגונג צור מוזיק האבע. ער בעשלאס דאהער, זיינען זאהן פיר דאס פאך צו בעשטיממען, וועלכעם אויך ער זעלבסט בעטרייבע, נעמליך פיר דאס פלאטען־שפיעל. — אזעף מאכטע אין דיעזער קונסט זאלכע שנעללע פארטשרטטע, דאס ער אלסבאלד אויף פערשיעדע־נען האכציטען אללגעמיין, דאס ניכט דער אלטע, זאנ־דערן דער יונגע נזיקאי שפיעלען מאגע, פאן „נאטען" האטטע דער יונגע נזיקאי נאטרלי־עבענזא וועגע אינע אהנונג, וויא זיין אלטער פאטער. איהן ליטטעע בלאס דאס פיינע געהאר אללין. ער וואוסטע איבערדעם ניכטס צו שפיעלען, אלס אינגע פאלניש־יידישע לידער, וועלכע אבער אין אהרער טרייבע־וועהמטהיגען לעבענזיגקייט בעקאנגטליך איינגען זאנדערבאר ערגרייפענדען אינדרוק אויף דאס געמיטה דער הארער איבען. דער דוך דעם יונגען נזיקאי וואר באלד בעפעסטיגט. ער בעגלי־טעטע זיינען פאטער אפט בוז נאך מאסקי, וויא בוידע מיט אהרעם שפיעלע פיעל בי־פאלל האטטען. איבערגעגנס האטטע אזעף נזיקאי אויך אינגען אל־טערען בוידער, דער אהן אויף דער „וויאלינע" בע־גלייטעטע אונד צום געמיינזאמען ערפאלגע פיער ביטרוג. אבער וועהרענד זיין דוך אומטער מעדר אן פערבריטטונג געוואנן, דא וואורדע אזעף נזיקאי פלאטצלך פאן אינער שווינדען בריסט־קראנכהייט בעפאללען, אים דער ער גע אפללאמטען גענאנ.

וואס זין „עטצט טהון? מיט דעם פלאטען־שפיעלע וואר עס וואהל אין פיר אללעמאל אים. אין בריסט־קראנכער דאך דיין פלאטטען־שפיעל בעטרייבען, וואורדע זיין לידען אינע שלימע יונ־דונג ערהאלטען מיסטע! נון שטאנד ער דא, אין ארמער מאנן, דער אינגעשטען אויך פאטערלינגפאטער גוויאהרדען, אהנע עדען ערוועבע. אונד דאך וואר עס עבען דיעזעס אונגלוק, דעם ער זיינע שפעטערע גלענצענדע לופבאהן צו פערדאנקען האטטע! זיינ אונדערגלייכען צייטען פינדעט זיך נעמליך אונטער דען פלאוישען פאללערן אין דאדעם האלב־אנ־שטרומענט, דעם מאן אינגע יונגע מאגע ענטלא. קען קאנגטע, אונד יוללטעם אנשטאטט דעם אזעף נאנגטען „טונדלואכס" בענוטצט וואורדע. שאן פריהער האטטע אזעף נזיקאי אויף דיעזעס קא־אינגע פערארייגונג מיט מאטהילדע דאס האכסטע אידישע ציעל יינגס לעבענס — דא האב דער אלטע דען קאפ אונד פיאנגט מיט טרייינעס לאכען אונד ערשטיינט:

„אונד דיינע פרייא עמנא?"

נון עדסט בעריכטעטע וואראשאשויא, דאס דער „שרייבנגאבעס בעריכט אנגעשטרענגט וויא, אונד דאס ער בינגען קורצעס פאן דיעזע פרייא בעפרייט צו זיין האפפע.

דער אלטע נאהם דיא נאכריכט שיינבאר רוהיג אויף, נאכדע יעדאך, דאס ער איבער דיא הענד ווערע ענקלען ניכט צו פרייגען האבע אונד אללעס דאפאן אבריכטע, אב ער, נעפלך וואראשאשויא, דיא מאטהילדע בינגען איינעס אהרע צוי לייבע בעזיעגען קאנגע!

דא ערשיין איינעס טאגעס צו זיינעם ערשטיינען לאיאש קרעשקעמעטי אויף דעם נוטע. ער ווייטערהאלטע אם טאגע נאך דיינע אנקונפט דיינע ווערבונג אים דיא קלייגע עייא, אונד מיט נאכדע ווהרהייט וואורדע דיעזע ווערבונג פאס אלטען הערען אנגענאמען. נור זאללטע זיך לאיאש אין דיינע נעהולדען, דא עייא פאר קורצעם, צו אהרעם זיינבצעהנטען נעבורטסטאגע, ערפאהרען, דאס בריגע אויגערהאלט שטרענגע איינגעראלטען ווערדען.

לאיאש בלייב אבער איינע וואכע אויף אנגרייפען. וואראשאשויא: מיסטע זיך ווערענד דער דוזע דיעזע בעריכטע רעכט צוגאמענגענומען, אים דיינע אינגעהולד ניכט צו פרייהאהען. ער פראגטע אינמאל רעכט אינאיפפללנ נאך דעם דאקטאר הייניך מארדעל, דער יא יעטצט אין אפריקא אונטער שאמפפערווערדען „פטשען", אדער אינטיי „נעגערן" לעבט! — דא ווערבטען לאיאש אונד דער אלטע זאגרבאריא בלייבט. דיא דען איפפערקאמען וואראשאשויא פלאטצלך ענטפלך מאכטען, וויא דאטטע ער בייטיר אן בלייב זיין אנגעבען! דער אלטע דער שפיאך יא אפן מאטהילדע בינגאהע וויא אפן איינער פעלאכטען! דיעזער דאקטאר הייניך מארדעל וואר אללא פיעל ערנסטער צו נעהמען, אלס וואראשאשויא בייטיר געלייבט.

אונד קיים האטטע לאיאש דאס נוט ווייטער פע־לאכטען, אלס וואראשאשויא לאנגזאם אונד פאריכטיג איינעם צוגלע צוטשרעקטע אונד דען אלטען הערען נעגען דאקטאר הייניך מארדעל אויפצוברינגען פערוכטע.

דיא עטוטע, וועלכע שטראפפ אין דער שטאדט נון וויכלך הערבאנאב אונד וועלכע אין דער טראט דורך אירהע „ראהען אנגרייפפ אויף דיא ווהרן" אונטער דעם לאנד־אדעל פאן זיך רעדען מאכטע, קאם אריגעריכט פעלך נאך נעגעריכטען, אדער דאס דער אלטע הערר וויא בעאכטעם האטטע. וואראשאשויא בעגאנן נון אללא אריטקעל, וועלכע נעגען דען יידישען שטאאט גערכטעט ווארען, פארצוליגען, אונד ווינע אינטערנאטיאנאלע אינטערווענען.

דער אלטע הערר גערכטע אינבער דיא ווהרן אונד דיא נעגען וויא בעגרכטעטע בעזיעונג אין אינע אויפגעגנג, פיר דערען שטערקע צוגאבע וואראשאשויא קיינע ערקלערונג צו האבען פארגאב. וואס נינגען אינגען הערען פאן דער אינע ווהרן אן? אב דער „שולטלנשטיי דען ווהרן אויהר לעבען אין אינגאהן פערלייהרעטע אדער ניכט, אב ער דיא ווהרן מיט דען טעגליכען אנגרייפפען ערנסטע אדער ניכט, וואס קומטערט דאס אים גרונדע אינגען קאוואליר, וויא דער אלטע הערר פאן דער עגנע אינער וואר? אים וויעגנטל־כען ווערען דיא ווהרן־פרעדע, פאר אללעס אויהר ליב־בלאטטע, מייע גנאפסען דעם אונגאריישען אדעלס אונד מיטטען פאן יעדעס מאנגאטן אונטערשטטעט ווערדען, אויך ווען דערוילנע נעראדע קיין פרינצפיללער גענגער דער ווהרן ווערע. אם עגדע אללטע זיך דאך אבער אין עדער איבער דיא בעיעגונג פרייען. דיא שטאר פיר דיא ווהרן וויא זיא נראם, דאס דיא נעוולגשלאפפ פאן אויהרע צודרינגלכקייט בעפרייט ווירדע, דא דאך קיין פאנגנהמעס הדוי אינטשטע דיעזער העטצע אינגען זאללנען בייא זיך פערקערדען לאס. סון קאנגטע.

מיט זאללנען נעשפרעכען בראכטע וואראשאשויא דען אלטען הערען אכנער פיר אכנער אין דען העפטטטען צאגען, בוז דער אלטע אינגאל לאנבראך אונד איהם צו שווייגען בעפאהלט, דא ער יא אין הייניכם ווערבונג אום דיא האנד מאטהילדעס בעריכטט האלב אונד האלב נעיוללנט האטטע! —

ווינן אללא מאטהילדע ניכט פאן אויהרעם הייניך ליעב, ווערע ניכטס דאנגען צו מאכען. ווינן מאטהילדע אבער אינגשטשען צו „בעסטערע מיינונג" קאמע אונד זיך איין דיא „ווירדע אויהרע אבקונפט" בעזינגע, זא ווערע אויהם דיעם ווערע ליעב.

ער קאנגטע דאנן זאגאר דען וואראשאשויא אלס ווינען ערבען אנערקענגען, אום נור אינגען פאסטגעדען מאגן פיר דיינע אללע־ליעבסטע ענקלען, פיר מאטהילדע פאן קאראיא, צו דאנקען. —

(פאר־טעטצונג פאלגט.)

דערן איך אלס טאַטאל אונגלוסגעגדען מענשען ערקלערט, דער דורכאיס אונזיכרד איז, אן איינער אונזוויסטער איינע פראָפעסאָרען-שטעללע איינצוגעהמען; דאך איינזעץ ווייזען אונז אז „לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב“, „דער שפערבער אונד דער ראבע געזעללען זיך, ווייל זיא ביידע אונ-ריין זינד!“ וואהרשיינלך זינד איך דיא איבריגען פראָפעסאָרען אין מינסטער זאלכע באראק-טערע, דאס ראהלונג גאנץ נים אין אירע גע-זעללשאפט הינינפאסט!

פערשיעדענע נייאנקייטען.

* (אללער האנד שפענד.) זיינע מאיעסטעט אונזער קאיזער-קאָנג האט דען דרייא וואכמעגנערן, וועלכע ביא דער פערדאפטונג דעם אנארכיסטען קאמערער פערוואונ-דעט וואָרדען, אלס אנטערשטיצונג דען בעטראג פאן 400 גילדען געשפענדעט.

* (געגען דיא נייע „אנארכיס-טענגעפאהר.“) ווערדען אללע מאָגלכען מאסנאהמען געטראָפען, אום דיא ווערלכע צו בעוו-הרען, אן דען לעטצטען טאגען ווילטע היער דער ווייגער פאלצי-ראטה בריטענפעלד, אום געמיינזאם מיט דעם פעסטער אבער-שטאדט-הויפטמאנן, הערן פאן ט האָס, איבער דיא געאנגעסטען מאסרעגעלן צו בעראטהען. אן דער טראט איט היעביא דיא מיטווירקונג דער „ווייגער פאלציא זעהר נאטהיג, דא יא דיא „אנארכיסטען“, דיא איס ווייגן איסגעגעווען ווערדען, נאך פעסט געראָממען זינד, אום היער אירגד איטשטווד-מלעגע הייבצופירען, דיא ווייגער פאלציא קענגט אלזאָ דיעזע לייטע פיעל בעססער, אלס דיא פעס-טער פאלציא. אונד מאן האט עס היער ווירקלך מיט איינעם גאר געפעהרלכען פיינדע צו טהון, דיא „אנארכיסטיש-בעוועגונג“ אין עסטערייך-אונגארן גען דיא איינע שטיטצע אן איינער מעכטיגען פינדעט געמלך איינע שטיטצע אן איינער מעכטי-גען דיא ווייגאלציאגעדענ-באנדע, דיא אן אמעריקא צו-פלוכט געפונדען, אום פאן דארט אוס גאנץ אירא-פא אן אנגסט אונד שרעקען צו פערזעטצען. דער הויפטאנהערער דיעזער באנדע, דר. מאסט, דער זעלבסט אוס לאנדאן וווגען זיינער געפעהרלכקייט אוסגעוויזען ווארדע, גיבט אן נעוו-יארק אונטער דעם טיטעל „פרייהייט“ אין בלאטט הערויס, אן וועלכעם דיא „אנארכיסטען“ אן עסטערייך-אונ-גארן צו נעוואלט-מאסרעגעלן געגען דיא בעהערדען אונד צו פערשיאָרינגען געגען אללע „גערכטס-ווייפטער“ אן איראָפא אויפגעריצט ווערדען. עס ווערדען אן נעוו-יארק גראָסאָרטיגע געלד-זאמלונגען פעראנשטאלטעט צור אונטערשטיצונג דער אונד אלס ער וויאָרשטאָיוואי ערקאָנגט, וואָללטע ער אויפפאָרדערן אונד עדע הילפע צוריקווייזען.

פאן דעם ערסטען מאָמענט הינו אללעס אב, דאס זאך דער שליוע וויאָרשטאָיוואי. אונד ווערטשטיג פלוסטרעט ער, ווערפענד ער זיינען אים פעסטער אום דען אלטען מאנן לעגטע:

„איך אך בין איין ענגע, דער טאָד בריינגט איטס ענטזעצלך!“

דא בראך דעם אלטען ווידער דיא קראָפט: ער לעגט זיך אן איינען. וווגען הענגען אונד פוהר צום באהנהאָף אונד פאָן דאָרט נעראָטענעס נאך ענגרייטען דער אלטע מאנטע איינע מאל מעגע, זיך דיא צוריינלכע בעולל-טונג וויאָרשטאָיוואי'س צו פערבישטען, אבער אומסטיר ווינ. דער זאגט ער אן זיך צוזאמען.

אלס דיא איך ענגרייטען אנלאנגטען, מוסטע דער אלטע צו בעטט נעבראכט ווערדען. אין הפסטעם פיעבער שטיטלטע אין, אונד דער הערבייגרופענע אראָט ער-קלערטע דען צוטשאנד פיר זיא בעדענקלך, דאס ער רעטטע. דיא נעכסטען אנזעהאָרינען דעם קראנקען, נעמלך דיא פא-מיליע קראָאָשי, קאָמען צו לאָסטען.

אין אנדערע נייטס שיען אן וויאָרשטאָיוואי נעפאר-רען, ווידערם ער איך ענגרייטען לעגטע אונד דאס ווייבע נים אלס דען צוקונפטיגע איינגנטהום בעטראכטעטע. ער וויאָר אונגעמדלך; דיא נעגטע וואכטע ער זאָרגזאם ביא דעם קראנקען, מאנס איבער פערטראט לע אין דער ווירטשאפט. איבערהאל האטטע ער זיין איינע, אונד שאָן נעוואהרנטען זיך איינגעלנע דער לייטע דאראן, איהן אלס אהרען קינדסטגען הערען צו בעטראכטען.

דער אנארכיסטען אין עסטערייך-אונגארן. אם 10. פעבער היעלטען דיא רעוואלוציאָנערע אין נעוו-יארק אינע גראָאָרטיגע פערזאמלונג אב. אין וועלכער דארבער בעראטהען ווארדע, וויא דיא „אונטער-דריקטע“ דער אנארכיסטען אין עסטערייך-אונגארן „אום דעם וועגע“ צו שאפען ווערען: דר. מאָסט זאגטע אין דיעזער פערזאמלונג אונטער אנדערם: „שאן אים יאהרע 1861 היעלט איך מיך אין ווינ איך אונד וואר בעשטרעבט, דאס לאָז דער ארמען, דארט בעדרוקטען ארבייטער צו פערבעסערן, דיא וויינער פאלציא פערשלממערטע עדאך דיא פערהעלטנעסע דורך איהר רוקזיכטסלאוזע אונ-ערשטען נאך מעהר. נון ווי האבען קיינע וואפפען, אום נעגען דיא געזעללשאפט איינען רעגעלרעכטען קריעג צו פיהרען, ווי מיסען דאהער מיט „דינא-מיט“ ארבייטען, ווי מיסען ערען איינעגלינען בע-קאמפפען, דער אים אים ווייגע שטעהט, ווי בוילינגען אים פאללעם הערצען דיא עראָטאָמונג. פאן פא-ליצי-בעאמטען, וויא דעם אין ווינ דער פאלל וואר. עטעטע עקסיסטירט פיר דיא ארמען ארבייטער איינע „טראגנגע-הערשאפט“; ווי ווערדען דיעזע אבער בעזייטיגען, אונד איינע „טרעקענגע-הערשאפט“ איינפיהרען, וועלכע אללע, דיא אונזערען פאָרדע-רונגען נים נאכגעבען וואללען, אין אנגסט אונד צטטערן פערזעטצען ווירד!“ — דיא עסטערייכ-אונגארישע געזאנדשאפט אן נעוו-יארק האט אים ווינ דען אויפטראג ערטהאלטען, אבער דיא שרייטע אונד בעוועגונגען דער עוועהנסטען רעוואלוציאָנע-רען-באנדע אן אינזערען מיטטער דעם אויסערן, דען גראָפען קאלנאָקי, איינען אוספיהרלכען בע-ריכט איינזענדען צו וואללען, דאמיט מאן דאס גע-זנדעל נאך דעבטעיטיג אויף איינענד אינע ארט אונטערדרוק מאכען קאָנען.

* (אויך אין בעלגיען.) אם 5-טען דיעזעס, נעגען מיטטאג, ערשיען ביא דער הויפטשטעדטשטען אפלציא אין ינגער מאנן, נאמענס הענרי ווייס, אונד ערוזוכטע, דאס מאן אין אלגעמיינען פערדאפטע; אויף דיא פראגע, וואס ער דענן אינגעמלך אנגעטעללט האבע, ער-ווידערטע דער ינגע מאנן פאלגענדעס: „איך האבע אויף דען נאמען מיינעס פרינצפאלס, הערען עמא-נועל ראזענפעלד, ווינער-ווערלער אין דער האטטאנער נאסטע. וועבסטער אים בעטראג פאן 18 בריעפ. 2-טייזענד גולדען געפעלשט. פיר דיעזע וועב-סעל קויפטע איך אן ווינ ווינען אין, ווילנען אין, דיא איך זאדאנן אין דער שפאנד-ליד-אנשטאלט דעם דאוזד ר ע ד ל י ך פערזעטצען, דאס ערהאלטענע געלד האבע איך בעייטס פערשיענדעס. נון עמפפינדע איך „גרויססענבוססע“ ווינגען מיינעס פערבר-בענס. איך ווינשע דאהער, פערהאפטעט צו ווער-דען, אום מיינע זינדע אים קערקער אבצובוסען!“ זעלבסטפערשטענדליך וואָרדע דיעזעס „בעל תשובה“ דער געפאללען ערוויזען, דאס מאן איהן ווירקליך פערהאפטעט. דען ווייגער יו-ווליערען הינגעגען, דיא איהם פיר געפעלשטע ווערטפעל טהיי-ערע יו-ווליען גענעבען, דורכטע דורך דיעזע נאכ-טרעגליכען „גרויססענבוססע“ איינעס פעלשערס אונד בעטיגערס ווינג געהאָלפען זיין!

* (אין טאשקענד-די אלס פאלי צי יא.) דיעזער טאגע ליעס דער בוכ-האלטער איינער הייגען גראָאָדאלונג „שטעמפעל“ אום בעטראג פאן 10 גולדען האָלען, איינען 10-גולדען-שטעמפעל בעיטצטע ער זאָלליך צו איינעם שייפטשטיקע; דיא איבריגען גאב ער אין זיינען שייב-פילט. טאגס דאריף וואָרען אללע שטעמפעל פערשוואונדען. דער פערדאכט לענקטע זיך איף דען געשעפטס-פראקטיקאנטען, דער פאס שיפ דענן איך זאָגליך אונס פערדאר געצאָגען וואָרד. דער פראקטיקאנט לענגט זאָפאָרט פאלגענ-דעס געשטענדנים אב: „איך נאהם דאס פאקעט שטעמפעל אים דעם שייב-פילט, ווייל איך ווירק-ליך איינען 10-גולדען שטעמפעל מיר אנאיינגען וואללטע, אן דער האָפענונג, דאס מאן דיעזען קלי-גען דעבעטאהל ניכט ענטדעקען ווירד. אלס איך ערדאך דאס פאקעט בעריטס אן דער דאנד האטטע, דא דארטע איך איין גערייס: אן מיינעס שרעקען שטעקטע איך נון דאס גאנצע פאקעט אן מיינע טאשע, גיבען מיטטאגס גינג איך אן איינען קאָפפעע-שאנק, וווא איך מיר אוס דעם פאקעטע איינען 10-גולדען שטעמפעל נעהמען וואללטע, אום דאנן אללעס איבריגע ווייטער אן דען שייב-פילט צו געבען. פלאטצליך קאם אין מאנן אויף מיך צו אונד דיעזע מיר באָרט צו: „וואס מאכען זיא היער? דיעזע שטעמפעל האבען זיא איינגעריסן, געשטאָהלען, איך בין פאלציי-מאנן אונד ערקלערע זיא אס גאנ-מען דעם גוטעטעס אלס פערהאפטעט!“ — איך צטטערטע אן אללען גליעדערן; דער מאנן יס מיר מיטטלעווייל דאס פאקעט אים הענדען אונד אללעס וואפען!“ — אלס דער שעף דאס האָרטע, בעגאב ער זיך אין בעגלייטונג דעם בוכהאלטערס אונד דעם פראקטיקאנטען צור פאלציא. דער פראקטיקאנט שולדיגטע היער גענוא, וויא דער מאנן דער איהם דאס פאקעט אים דער האנד גע-דרוקטען, איזאה. אין פאלציי-מעקרעטער ריעף זאגליך: „אה! איך זיין שאן, דאס איזט יא דער מאשען-דעב פאטאָ!“ — אינע שטונדע שפע-טער בעפאנד זיך דער מאשען-דעב בעריטס ביא דער אבער-שטאדטיייפטמאנגיזאפט; ער ווירד נים בלאס פיר זיינע נייעסטע געוואלטטהאט בעשטראפט ווערדען, אזנדערן איך דאפור, דאס ער אזאנד דיא

פאָלליעטאָן.

אונזערע צייט.

(34-טע פאָרזעטצונג.)

„ערע, ווייד מיין ווערגפיינדליכעס בלאטט לעזען וואללען (זאגטע שטראָפ ווייטער), הונדערטטויזענד אבאָנ-נענטען זינד מיר ווכע, דאס נעלד קאָמטט אים ערסטען יאהרע עקזאקט איין, דענן מיין בלאטט ווירד איין וועלט-בלאטט. אונד ווייסטען זיא שאָן, וויא דיעזעס בלאטט ווירד ווייסען?—„שעלטלעגעטע“ ווירד עס ווייסען; זאָ שטעהט עס פעסט אין מיינעס קאָפפע — בלייבט עס דאבייא, הערר ווייסאָנ, דאס איך מיין געלד קריעגע, ווענן בראוגא מאָרט איזט?“

„עס בלייבט דאבייא (זאגטע ווערשטאָיוואי) עס איזט שאָן צייט, דען „פרעכען ווידען“ דיא ווענע צו ווייזען איך מיר לייפט איינער אים ווענע הערען.“

„זאָ! (ריעף שטראָפפ) דאס גלויבע איך! נימט וואהר, דיעזער יאקאָב דיריינך איזט אין יוד ע! איך ווייס עס ווענע. אונד מין בלוטגען זיא הונדס! דא שלייכט דער אלטע אנגע הערען. איזט ער נימט אין איינער שטונדע צום נייז געוואָרדען? געוויס איזט דען בראוגא מאָרט?“

ראש האטטע וויאָרשטאָיוואי ווינען הוט ערגריפפען, אונד שאָן זאהען שטראָפ אונד בוטקע, וויא ער איבער דיא שטראָפע שטרעטע אונד דען אלטען הערען אונטער דעם אים פאטטע.

דער אלטע הערר פוהר צוואמען, אלס ער דיא פלאטצליכע בעריהרונג פיהלטע. פיכע בליקטע ער איף, אונד אלס ער וויאָרשטאָיוואי ערקאָנגטע, וואללטע ער אויפפאָרדערן אונד עדע הילפע צוריקווייזען.

פאָן דעם ערסטען מאָמענטע הינו אללעס אב, דאס זאך דער שליוע וויאָרשטאָיוואי. אונד ווערטשטיג פלוסטרעט ער, ווערפענד ער זיינען אים פעסטער אום דען אלטען מאנן לעגטע:

„איך אך בין איין ענגע, דער טאָד בריינגט איטס ענטזעצלך!“

דא בראך דעם אלטען ווידער דיא קראָפט: ער לעגט זיך אן איינען. וווגען הענגען אונד פוהר צום באהנהאָף אונד פאָן דאָרט נעראָטענעס נאך ענגרייטען דער אלטע מאנטע איינע מאל מעגע, זיך דיא צוריינלכע בעולל-טונג וויאָרשטאָיוואי'س צו פערבישטען, אבער אומסטיר ווינ. דער זאגט ער אן זיך צוזאמען.

אלס דיא איך ענגרייטען אנלאנגטען, מוסטע דער אלטע צו בעטט נעבראכט ווערדען. אין הפסטעם פיעבער שטיטלטע אין, אונד דער הערבייגרופענע אראָט ער-קלערטע דען צוטשאנד פיר זיא בעדענקלך, דאס ער רעטטע. דיא נעכסטען אנזעהאָרינען דעם קראָנקען, נעמלך דיא פא-מיליע קראָאָשי, קאָמען צו לאָסטען.

אין אנדערע נייטס שיען אן וויאָרשטאָיוואי נעפאר-רען, ווידערם ער איך ענגרייטען לעגטע אונד דאס ווייבע נים אלס דען צוקונפטיגע איינגנטהום בעטראכטעטע. ער וויאָר אונגעמדלך; דיא נעגטע וואכטע ער זאָרגזאם ביא דעם קראָנקען, מאנס איבער פערטראט לע אין דער ווירטשאפט. איבערהאל האטטע ער זיין איינע, אונד שאָן נעוואהרנטען זיך איינגעלנע דער לייטע דאראן, איהן אלס אהרען קינדסטגען הערען צו בעטראכטען.

אלס דער אלטע הערר ענדליך מיט שוואכעם קאר-פער אונד נעדרוקטעם נייסט ווידער אויפשטעהען קאָנגטע, פאנד ער זיין נוט אן טרעפפלטער אָרדענג. דיא ערגטע וואָר דייטגעגען, דיא קאָפפע נוט פערזאָרגט, דיא איבר-טער בעצאהלט, דיא איבערפלוסטגען מאלאהנגער עגטלאָס-סען. ער קאָנגטע נים אומהין, דעם וואָראָשטאָיוואי דאנן אויפטשטעהען.

עס וואָר דאס ערסטע וואָרט, דאס ער אן וואָראָשטאָיוואי נעריכטעט.

נאך פעלליך אינגער וואָכען וואָר דער אלטע הערר איבערגעטוט, דאס וואָראָשטאָיוואי אים הערגען דאך אין עגטער ענגע, דיא אונד דיעע שווערע ווענד-ווערד פיעללייכט צו הארט געכוסט האבע.

אלס דער אלטע הערר אינגס אבגערס ווידער אנ-פינג, דאס טייזענע עדע בראָאָס צו בעקלאָגען, דא פאסטע וואָראָשטאָיוואי זיך אין הערן אונד אגטע: „איך האבע זאָאָרט דאראן נעדאכט, נאך דעם זא שרעקלכען בראָאָס דיא רעכטע אונד פפלכטען דעם לעטצטען ענגע דעבעטאהל ניכט ענטדעקען ווירד. אלס איך ערדאך דאס פאקעט בעריטס אן דער דאנד האטטע, דא הארטע איך איין גערייס: אן מיינעס שרעקען שטעקטע איך נון דאס גאנצע פאקעט אן מיינע טאשע, גיבען מיטטאגס גינג איך אן איינען קאָפפע-שאנק, וווא איך מיר אוס דעם פאקעטע איינען 10-גולדען שטעמפעל נעהמען וואללטע, אום דאנן אללעס איבריגע ווייטער אן דען שייב-פילט צו געבען. פלאטצליך קאם אין מאנן אויף מיך צו אונד דיעע מיר באָרט צו: „וואס מאכען זיא היער? דיעזע שטעמפעל האבען זיא איינגעריסן, געשטאָהלען, איך בין פאלציי-מאנן אונד ערקלערע זיא אס גאנ-מען דעם גוטעטעס אלס פערהאפטעט!“ — איך צטטערטע אן אללען גליעדערן; דער מאנן יס מיר מיטטלעווייל דאס פאקעט אים הענדען אונד אללעס וואפען!“ — אלס דער שעף דאס הארטע, בעגאב ער זיך אין בעגלייטונג דעם בוכהאלטערס אונד דעם פראקטיקאנטען צור פאלציא. דער פראקטיקאנט שולדיגטע היער גענוא, וויא דער מאנן דער איהם דאס פאקעט אים דער האנד גע-דרוקטען, איזאה. אין פאלציי-מעקרעטער ריעף זאגליך: „אה! איך זיין שאָן, דאס איזט יא דער מאשען-דעב פאטאָ!“ — אינע שטונדע שפע-טער בעפאנד זיך דער מאשען-דעב בעריטס ביא דער אבער-שטאדטיייפטמאנגיזאפט; ער ווירד נים בלאס פיר זיינע נייעסטע געוואלטטהאט בעשטראפט ווערדען, אזנדערן איך דאפור, דאס ער אזאנד דיא

אלס דער אלטע הערר ענדליך מיט שוואכעם קאר-פער אונד נעדרוקטעם נייסט ווידער אויפשטעהען קאָנגטע, פאנד ער זיין נוט אן טרעפפלטער אָרדענג. דיא ערגטע וואָר דייטגעגען, דיא קאָפפע נוט פערזאָרגט, דיא איבר-טער בעצאהלט, דיא איבערפלוסטגען מאלאהנגער עגטלאָס-סען. ער קאָנגטע נים אומהין, דעם וואָראָשטאָיוואי דאנן אויפטשטעהען.

עס וואָר דאס ערסטע וואָרט, דאס ער אן וואָראָשטאָיוואי נעריכטעט.

נאך פעלליך אינגער וואָכען וואָר דער אלטע הערר איבערגעטוט, דאס וואָראָשטאָיוואי אים הערגען דאך אין עגטער ענגע, דיא אונד דיעע שווערע ווענד-ווערד פיעללייכט צו הארט געכוסט האבע.

אלס דער אלטע הערר אינגס אבגערס ווידער אנ-פינג, דאס טייזענע עדע בראָאָס צו בעקלאָגען, דא פאסטע וואָראָשטאָיוואי זיך אין הערן אונד אגטע: „איך האבע זאָאָרט דאראן נעדאכט, נאך דעם זא שרעקלכען בראָאָס דיא רעכטע אונד פפלכטען דעם לעטצטען ענגע דעבעטאהל ניכט ענטדעקען ווירד. אלס איך ערדאך דאס פאקעט בעריטס אן דער דאנד האטטע, דא הארטע איך איין גערייס: אן מיינעס שרעקען שטעקטע איך נון דאס גאנצע פאקעט אן מיינע טאשע, גיבען מיטטאגס גינג איך אן איינען קאָפפע-שאנק, וווא איך מיר אוס דעם פאקעטע איינען 10-גולדען שטעמפעל נעהמען וואללטע, אום דאנן אללעס איבריגע ווייטער אן דען שייב-פילט צו געבען. פלאטצליך קאם אין מאנן אויף מיך צו אונד דיעע מיר באָרט צו: „וואס מאכען זיא היער? דיעזע שטעמפעל האבען זיא איינגעריסן, געשטאָהלען, איך בין פאלציי-מאנן אונד ערקלערע זיא אס גאנ-מען דעם גוטעטעס אלס פערהאפטעט!“ — איך צטטערטע אן אללען גליעדערן; דער מאנן יס מיר מיטטלעווייל דאס פאקעט אים הענדען אונד אללעס וואפען!“ — אלס דער שעף דאס הארטע, בעגאב ער זיך אין בעגלייטונג דעם בוכהאלטערס אונד דעם פראקטיקאנטען צור פאלציא. דער פראקטיקאנט שולדיגטע היער גענוא, וויא דער מאנן דער איהם דאס פאקעט אים דער האנד גע-דרוקטען, איזאה. אין פאלציי-מעקרעטער ריעף זאגליך: „אה! איך זיין שאָן, דאס איזט יא דער מאשען-דעב פאטאָ!“ — אינע שטונדע שפע-טער בעפאנד זיך דער מאשען-דעב בעריטס ביא דער אבער-שטאדטיייפטמאנגיזאפט; ער ווירד נים בלאס פיר זיינע נייעסטע געוואלטטהאט בעשטראפט ווערדען, אזנדערן איך דאפור, דאס ער אזאנד דיא

פאָלליעטאָן.

אונזערע צייט.

(34-טע פאָרזעטצונג.)

„ערע, ווייד מיין ווערגפיינדליכעס בלאטט לעזען וואללען (זאגטע שטראָפ ווייטער), הונדערטטויזענד אבאָנ-נענטען זינד מיר ווכע, דאס נעלד קאָמטט אים ערסטען יאהרע עקזאקט איין, דענן מיין בלאטט ווירד איין וועלט-בלאטט. אונד ווייסטען זיא שאָן, וויא דיעזעס בלאטט ווירד ווייסען?—„שעלטלעגעטע“ ווירד עס ווייסען; זאָ שטעהט עס פעסט אין מיינעס קאָפפע — בלייבט עס דאבייא, הערר ווייסאָנ, דאס איך מיין געלד קריעגע, ווענן בראוגא מאָרט איזט?“

„עס בלייבט דאבייא (זאגטע ווערשטאָיוואי) עס איזט שאָן צייט, דען „פרעכען ווידען“ דיא ווענע צו ווייזען איך מיר לייפט איינער אים ווענע הערען.“

„זאָ! (ריעף שטראָפפ) דאס גלויבע איך! נימט וואהר, דיעזער יאקאָב דיריינך איזט אין יוד ע! איך ווייס עס ווענע. אונד מין בלוטגען זיא הונדס! דא שלייכט דער אלטע אנגע הערען. איזט ער נימט אין איינער שטונדע צום נייז געוואָרדען? געוויס איזט דען בראוגא מאָרט?“

ראש האטטע וויאָרשטאָיוואי ווינען הוט ערגריפפען, אונד שאָן זאהען שטראָפ אונד בוטקע, וויא ער איבער דיא שטראָפע שטרעטע אונד דען אלטען הערען אונטער דעם אים פאטטע.

דער אלטע הערר פוהר צוואמען, אלס ער דיא פלאטצליכע בעריהרונג פיהלטע. פיכע בליקטע ער איף, אונד אלס ער וויאָרשטאָיוואי ערקאָנגטע, וואללטע ער אויפפאָרדערן אונד עדע הילפע צוריקווייזען.

פאָן דעם ערסטען מאָמענטע הינו אללעס אב, דאס זאך דער שליוע וויאָרשטאָיוואי. אונד ווערטשטיג פלוסטרעט ער, ווערפענד ער זיינען אים פעסטער אום דען אלטען מאנן לעגטע:

„איך אך בין איין ענגע, דער טאָד בריינגט איטס ענטזעצלך!“

דא בראך דעם אלטען ווידער דיא קראָפט: ער לעגט זיך אן איינען. וווגען הענגען אונד פוהר צום באהנהאָף אונד פאָן דאָרט נעראָטענעס נאך ענגרייטען דער אלטע מאנטע איינע מאל מעגע, זיך דיא צוריינלכע בעולל-טונג וויאָרשטאָיוואי'س צו פערבישטען, אבער אומסטיר ווינ. דער זאגט ער אן זיך צוזאמען.

אלס דיא איך ענגרייטען אנלאנגטען, מוסטע דער אלטע צו בעטט נעבראכט ווערדען. אין הפסטעם פיעבער שטיטלטע אין, אונד דער הערבייגרופענע אראָט ער-קלערטע דען צוטשאנד פיר זיא בעדענקלך, דאס ער רעטטע. דיא נעכסטען אנזעהאָרינען דעם קראָנקען, נעמלך דיא פא-מיליע קראָאָשי, קאָמען צו לאָסטען.

אין אנדערע נייטס שיען אן וויאָרשטאָיוואי נעפאר-רען, ווידערם ער איך ענגרייטען לעגטע אונד דאס ווייבע נים אלס דען צוקונפטיגע איינגנטהום בעטראכטעטע. ער וויאָר אונגעמדלך; דיא נעגטע וואכטע ער זאָרגזאם ביא דעם קראָנקען, מאנס איבער פערטראט לע אין דער ווירטשאפט. איבערהאל האטטע ער זיין איינע, אונד שאָן נעוואהרנטען זיך איינגעלנע דער לייטע דאראן, איהן אלס אהרען קינדסטגען הערען צו בעטראכטען.

אלס דער אלטע הערר ענדליך מיט שוואכעם קאר-פער אונד נעדרוקטעם נייסט ווידער אויפשטעהען קאָנגטע, פאנד ער זיין נוט אן טרעפפלטער אָרדענג. דיא ערגטע וואָר דייטגעגען, דיא קאָפפע נוט פערזאָרגט, דיא איבר-טער בעצאהלט, דיא איבערפלוסטגען מאלאהנגער עגטלאָס-סען. ער קאָנגטע נים אומהין, דעם וואָראָשטאָיוואי דאנן אויפטשטעהען.

עס וואָר דאס ערסטע וואָרט, דאס ער אן וואָראָשטאָיוואי נעריכטעט.

נאך פעלליך אינגער וואָכען וואָר דער אלטע הערר איבערגעטוט, דאס וואָראָשטאָיוואי אים הערגען דאך אין עגטער ענגע, דיא אונד דיעע שווערע ווענד-ווערד פיעללייכט צו הארט געכוסט האבע.

אלס דער אלטע הערר אינגס אבגערס ווידער אנ-פינג, דאס טייזענע עדע בראָאָס צו בעקלאָגען, דא פאסטע וואָראָשטאָיוואי זיך אין הערן אונד אגטע: „איך האבע זאָאָרט דאראן נעדאכט, נאך דעם זא שרעקלכען בראָאָס דיא רעכטע אונד פפלכטען דעם לעטצטען ענגע דעבעטאהל ניכט ענטדעקען ווירד. אלס איך ערדאך דאס פאקעט בעריטס אן דער דאנד האטטע, דא הארטע איך איין גערייס: אן מיינעס שרעקען שטעקטע איך נון דאס גאנצע פאקעט אן מיינע טאשע, גיבען מיטטאגס גינג איך אן איינען קאָפפע-שאנק, וווא איך מיר אוס דעם פאקעטע איינען 10-גולדען שטעמפעל נעהמען וואללטע, אום דאנן אללעס איבריגע ווייטער אן דען שייב-פילט צו געבען. פלאטצליך קאם אין מאנן אויף מיך צו אונד דיעע מיר באָרט צו: „וואס מאכען זיא היער? דיעזע שטעמפעל האבען זיא איינגעריסן, געשטאָהלען, איך בין פאלציי-מאנן אונד ערקלערע זיא אס גאנ-מען דעם גוטעטעס אלס פערהאפטעט!“ — איך צטטערטע אן אללען גליעדערן; דער מאנן יס מיר מיטטלעווייל דאס פאקעט אים הענדען אונד אללעס וואפען!“ — אלס דער שעף דאס הארטע, בעגאב ער זיך אין בעגלייטונג דעם בוכהאלטערס אונד דעם פראקטיקאנטען צור פאלציא. דער פראקטיקאנט שולדיגטע היער גענוא, וויא דער מאנן דער איהם דאס פאקעט אים דער האנד גע-דרוקטען, איזאה. אין פאלציי-מעקרעטער ריעף זאגליך: „אה! איך זיין שאָן, דאס איזט יא דער מאשען-דעב פאטאָ!“ — אינע שטונדע שפע-טער בעפאנד זיך דער מאשען-דעב בעריטס ביא דער אבער-שטאדטיייפטמאנגיזאפט; ער ווירד נים בלאס פיר זיינע נייעסטע געוואלטטהאט בעשטראפט ווערדען, אזנדערן איך דאפור, דאס ער אזאנד דיא